

גליון א'יח

לקראת שבֿת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע
פרשת אחרי קדושים

"ואהבת לדעך כמוך"

– עומק אחדות ישראל ואהבת ישראל –

שיטת הרמב"ם בקטן שנמנה על פסח ראשון

על כל פשעי הזולת תכסה האהבה

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת
ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאניץ
ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אודייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשד,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה.

מכון 'אור החסידות'

ת.ד. 2033 כפר חב"ד
ארץ הקודש
*5717
orhachasidutil@gmail.com

1469 President st. #BSMT,
Brooklyn NY 11213 U.S.A.
+1-929-754-6218
oh@chasidus.net

לקראת שבת

ביאורים על פרשת השבוע

נלקטו ונערכו מתוך תורתו של
כ"ק ארמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבנ"מ זצ"ע

בפתח הגיליון

"ואהבת לדעך כמוך"

– עומק אחדות ישראל ואהבת ישראל –

"כלל גדול בתורה" נאמר בפרשנו: "ואהבת לרעך כמוך", ועל מצווה זו אמרו גם כן ש"זוהי כל התורה כולה". מצוות אהבת ישראל קשורה במיוחד גם לזמן שבו נקראת פרשתנו, ימי ספירת העומר שבהם יש להדר באהבת ישראל, כתיקון להנהגת תלמידי ר"ע ש"לא נהגו כבוד זה בזה".
מצוות אהבת ישראל היא נושא מרכזי השבוע בגיליונו:

המדור "יינה של תורה" מוקדש ליישוב הפלא העצום, כיצד יכול יהודי לבוא למצב שבו אוהב את זולתו ממש כפי שאוהב את עצמו, והביאור בכך יובן על פי ביאור שורש מצוות אהבת ישראל ויסודה בעניין אחדות ישראל בנשמותיהם, תוך שפיתח אור חדש על דבריו המפורסמים של אדמו"ר הזקן בפרק לב שבתניא. במדור "שיחות קודש" הובאו דיבורות רבנו על הקשר ההדוק בין אהבת הבורא לאהבת ישראל, במדור "תורת חיים" הובאו קטעי מכתבים מעוררי הלב לחיזוק מידת אהבת ישראל בין איש לרעהו, ובמדור "פנינים" עוד פנינים יקרות אודות מצוה נישאה זו.

במדור "דרכי החסידות" הצגנו ביאור נרחב במאמר האריו"ל בעניין הערבות שבין בני ישראל "שאדם ערב בשביל חברו אם ישטא", משום ש"כל ישראל סוד גוף א' של נשמת אדם הראשון".

ויה"ר שעל ידי ההתאחדות ואהבת ישראל, נזכה לקיום הבקשה שמבקשים ג' פעמים ביום "ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך", ועד לברכה הגדולה ביותר, לגאולה שלימה בב"א.

המערכת

אחרי קדושים

ב • מקדא אני דודש

בין "טהרת מי חטאת" ל"פרה אדומה"
ע"פ לקוטי שיחות ח"ה עמ' 124 ואילך

ה • פנינים • עיון וביאור

• בין שבת לשאר המצוות לענין פיקוח נפש
ע"פ לקוטי שיחות חכ"ז עמ' 133 ואילך

• החומרא ב"ניתוק בעריות" שבימי עזרא
ע"פ לקוטי שיחות ח"ב עמ' 83 ואילך

ו • יינה של תורה

"כמוך" ממש!

ע"פ לקוטי שיחות חל"א עמ' 72 ואילך

ט • שיחות קודש

כל התורה כולה

י • פנינים • דרוש ואגדה

• "כלל גדול בתורה" או "כל התורה כולה"?
ע"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 219 ואילך

• אהבת הנם – כנגד שנאת הנם

ע"פ אגרות קודש ח"ד עמ' תמ. עמ' תנא. יש ח"ז עמ' טפ

יא • חידושי סוגיות

שיטת הרמב"ם בקטן שנמנה
על פסח ראשון

יד • תורת חיים

מעלת אהבת ואחדות ישראל

טו • דרכי החסידות

"כל ישראל סוד גוף אחד"

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו שם, ויש להיפך, אשר במקורם מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ותבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתתם.

מקרא אני דודש

ביאורים בפשוטו של מקרא

בין "טהרת מי חטאת" ל"פרה אדומה"

בין 'יצר הרע מקנטר עליהם' ל'משיב עליהם למה לנו לשומרן' / ה'חוקה' שבכעשיית פרה אדומה וההגיון ב'טהרת מי חטאת' / ביאור לשונות רש"י על החוקים השונים שבמצוות התורה

"את משפטי תעשו, ואת חוקותי תשמרו ללכת בהם, אני ה' אלקיכם" (פרשתנו יח, ד). ומפרש רש"י, ש"משפטים" אלו הדברים המובנים בסברא, ואילו "חוקים" הם הדברים שאינם מובנים:

"דברים שהן גזירת המלך, שיצר הרע משיב עליהם למה לנו לשומרן, ואומות העולם משיבין עליהם, כגון אכילת חזיר ולבישת שעמנו וטהרת מי חטאת. לכך נאמר 'אני ה' – גזרתי עליכם, אי אתם רשאים ליפטר'."

ומקור דברי רש"י הוא במדרש 'תורת כהנים' על אתר (וכן בגמרא – יומא סו, ב); אלא שהדוגמא השלישית שהביא רש"י – "טהרת מי חטאת" – אינה מובאת שם (וכן העיר המהרש"א יומא שם).

ובאמת שכבר מצינו בדברי רש"י שהביא שלוש דוגמאות אלו לענין ה"חוקים", בפירושו לפרשת בשלח (טו, כו), ששם נאמר "ושמרת כל חוקיו" – ורש"י מפרש:

"דברים שאינן אלא גזירת מלך בלא שום טעם, ויצר הרע מקנטר עליהם: מה איסור באילן, למה נאסרו; כגון לבישת כלאים, ואכילת חזיר, ופרה אדומה וכיוצא בהם."

ולמעשה, שבספר בראשית פירש רש"י לגבי אברהם שנאמר בו (כו, ה) "וישמור משמרתי, מצותי חוקותי ותורותי" – "דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין עליהם, כגון אכילת חזיר ולבישת שעמנו", ולא הזכיר את ענין "פרה אדומה" ו"טהרת מי חטאת".

והטעם פשוט, שהרי אצל אברהם בוודאי לא הי' שייך (כפשוטו) מצוה זו.

אך יש לדקדק בלשון רש"י, שבפ' בשלח כתב (פעמיים – טו, כה-כו) "פרה אדומה", ואילו בפרשתנו שינה וכתב "טהרת מי חטאת":

לכאורה, הלשון "פרה אדומה" היא כוללת יותר, שכן נכלל בלשון זו גם מעשה הפרה גופא – ששורפים אותה במקום מיוחד כו', וגם מה שעושים באפר הפרה לאחר מכן – שמערבים אותו במים ומזים ממים אלו על הטמא והוא נטהר;

ולמה איפוא בפרשתנו שינה רש"י וכתב (לא "פרה אדומה", אלא) "טהרת מי חטאת", שנתמעט בזה עצם מעשה שריפת הפרה וכל הפרטים שבדבר, וכאילו כל ה"חוקה" היא דוקא בה"מי חטאת" המאוחרים יותר.

ב. ויש לומר בזה, ובהקדים:

בפירושו לפרשת בשלח מפרש רש"י לגבי ה"חוקים", שבגלל ש"אין בהם טעם" הרי ה"יצר הרע מקנטר עליהם - מה איסור באלו, למה נאסרו".

והנה "קנטור" ענינו דברים המביאים לידי רוגז וצער (ראה רש"י ישעי' מט, כו: "המקנתרים אותך בגידופיהם"), ומובן הדבר שבמצוות שהם "חוקים" יכולה להיות "הרגזה" כללית מצד היצר הרע, כיון שאין האדם מבין ומרגיש בהם "טעם";

אך בפרשתנו מפרש רש"י יותר ומפרט את טענת היצר:

"דברים שהן גזירת המלך, שיצר הרע משיב עליהם למה לנו לשומרן . . . לכן נאמר 'אני ה' - גזרתי עליכם, אי אתם רשאים ליפטר'".

והיינו, שאין כוונת היצר רק להכניס "רוגז" ו"צער" בלב היהודי בעת קיום ה"חוקים", אלא שהוא רוצה לשכנע אותו "להיפטר" מהם בפועל ממש: "למה לנו לשומרן?! - ולכן צריך היהודי לאזהרה מיוחדת: "גזרתי עליכם, אי אתם רשאים ליפטר"!

ומעתה יש לומר, שלכן דייק רש"י בפרשתנו וכתב "טהרת מי חטאת", כי דוקא בפרט זה יכולה להתעורר טענת "פטור" של היצר הרע, בעוד על כלליות המצוה של "פרה אדומה" לא יכולה להיות טענה כזו (אלא רק "קנטור" כללי - כדברי רש"י בפ' בשלח הנ"ל), כדלקמן.

ג. ביאור הענין:

מובן בפשטות ששכל האדם הוא שלא בערך לגבי השכל האלוקי. ולכן, כאשר מדובר על מצוה שאין לאדם השגה כלל בטעמה, הרי היצר הרע אינו יכול לשכנע אותו להיפטר ממנה משום כך - כי איפכא מסתברא: מפני מה שכל האדם יהי' כלל מסוגל להבין את מצוות ה'?

ולכן על כללות המצוה של "פרה אדומה", היינו: עשיית הפרה, אין מקום ליצר לערער ולטעון ליהודי שהוא יכול "להיפטר" ממנה - כי עשיית הפרה הוא ענין שאין לו מקום בשכל כלל:

אין להשוותה לשאר הקרבנות, שהרי לא מקריבים ממנה מאומה על גבי המזבח, ועשיית הפרה, על כל פרטי, מוכרחת להיות דוקא "חוי' לשלש מחנות" (רש"י חוקת יט, ג) [וראה גם ספר החינוך מצוה שצז: "התימא הגדול בה מהיותה נעשית מחוץ למחנה שלא כדרך שאר הקרבנות"];

וגם אין לדמותה לשעיר המשתלח שבפרשתנו, שנשלח "אל ארץ גזירה" וענינו הוא שנושא עליו את כל עוונות ישראל (פרשתנו טז, כב), כי שעיר המשתלח תחילתו בתוך בית המקדש, ואילו הפרה נעשית כל כולה בחוץ (ועוד יש הבדלים ביניהם, ואכ"מ).

ונמצא שכללות עשיית הפרה היא ענין מחודש גמרי, שאין לו הסברה בשכל – ולכן באמת נחשבת "פרה אדומה" כ"חוקה" מיוחדת, יותר משאר החוקים שבתורה (ראה רש"י ר"פ חוקת ובמפרשים שם), בגלל החידוש והשינוי שבה כו' – ובמילא אין להיצר מקום לטעון שאפשר "ליפטר" ממנה, ורק יכול להכניס הרהורים כו' (ראה רש"י חוקת שם ועוד חזון למועד בעז"ה).

ד. על מה כן יכול היצר לשכנע "להיפטר" ח"ו? – על "טהרת מי חטאת" (שבאה לאחר עשיית הפרה):

טהרה בכלל היא ענין שאפשר להבינו בשכל: כשם שמים יש בכוחם להסיר לכלוך גשמי, על דרך זה יש מים מיוחדים – כמו מי מקוה – שבכוחם להסיר טומאה, לכלוך רוחני.

[הרמב"ם (סוף הלכות מקואות) כתב שכללות ענין הטומאה והטהרה הוא "מכלל החוקים"; אך מדברי רש"י כאן רואים שלשיטתו – בדרך "פשוטו של מקרא" – דוקא "טהרת מי חטאת" היא "חוקה", ולא טהרה בכלל].

אמנם ב"טהרת מי חטאת" יש פלא גדול שאינו מובן: בטבילה במקוה צריך הטמא לטבול את כל גופו במים, ואילו במי חטאת מזים על הטמא כמה טיפות בלבד והוא כבר נעשה טהור!

ובמצוה כזו, שיש לה מקום בשכל אלא שיש קושיא וסתירה בהפרטים שבה – שבכללות מובן הדבר שמים בכוחם לטהר, אך לא מובן כיצד כמה טיפות בלבד מטהרות את האדם כולו (ועד"ז יש "סתירה" בהדוגמאות האחרות שמביא רש"י כאן, שעטנו וחזיר – ראה מהרש"א יומא שם. שיחת ש"פ אחרי תשכ"ז) – יכול היצר לטעון לאדם שלא יקיים מצוה זו, מתוך הסבר שה"סתירה" שבה מוכיחה על כך שיש בה "פגם", ולכן צריך לחזק את האדם בעצם קיום המצוה, שלא יפטר עצמו ממנה – "אני ה' גזרתי עליכם, אי אתם רשאים ליפטר". ודו"ק.

בין שבת לשאר המצוות לענין פיקוח נפש

אשר יעשה אותם האדם וחי בהם

מנין לפיקוח נפש שדוחה את השבת כו', וחי בהם ולא שימות בהם (ית, ה. יומא פה, א ואילך)

הקשו המפרשים (ראה לדוגמא גבורות ארי, תוס' יוהכ"פ, שיה יצחק ועוד - יומא שם): מדוע נצרך לימוד מיוחד לשבת שנדחית מפני פיקוח נפש, והרי כלל הוא בכל התורה כולה, "אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים" (יומא פב, א. כתובות יט, א)?

ויש לומר:

החידוש בדרשת חז"ל "וחי בהם ולא שימות בהם" לגבי שבת הוא, שלא זו בלבד שמצות שמירת שבת נדחית מפני פיקוח נפש, אלא שדחי' זו היא עצמה קיומה של המצוה, היינו שקיום מצות שבת צריך להיות באופן ד"וחי בהם", שמביא לידי חיים ולא להיפך ח"ו.

והטעם לזה הוא, דכיון שהשבת היא "אות" בין השי"ת ובין כל אדם מישראל, נמצא שעצם מציאות השבת תלוי במציאותו של כל איש ישראל, וכאשר אדם מישראל נמצא בסכנה - הרי השבת עצמה (שהיא אות בינו ובין הקב"ה) נמצאת בסכנה כביכול. ונמצא שעשיית מלאכה לצורך פיקוח נפש היא עצמה מגדרי שמירת השבת, כי ע"י הצלת נפש מישראל נשמרת ומתקיימת האות שבינו ובין הקב"ה, שהיא השבת.

ובאמת כל מצוה שבתורה היא גם אות על אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, ולכן במקום פקוח נפש המצוה עצמה מחייבת דחייתה מפני קיום נפש מישראל (וראה לשון החינוך מצוה לב במצות שבת שבת), ולכן מצינו בכ"מ שלומדים מהכתוב "וחי בהם" הא דפקו"נ דוחה כל התורה, והוא משום שבאמת בכל המצוות כן הוא שהמצוה עצמה מחייבת דחייתה במקום פקו"נ.

אלא שמכיון שבנוגע לשבת נאמר ענין זה במפורש וכתוכנה המיוחד של מצוה זו - "כי אות היא ביני וביניכם" (תשא לא, ג), לכן הלימוד ד"וחי בהם" הוא לימוד מיוחד בנוגע למצות שבת דווקא, שפקו"נ דוחה שבת.

החומרא ב"ניתוק בעריות" שבימי עזרא

אני ה' אלוקיכם

רבי אומר גלוי וידוע לפניו שסופן לנתק בעריות בימי עזרא, לפיכך בא עליהם כעזרה כו' (ית, ב. רש"י)

בתורת כהנים הובאה כראי' נוספת ל"ניתוק בעריות": "וכן מצינו שניתקו בעריות, שנאמר וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו", ואילו רש"י השמיט דוגמא זו.

והדבר צריך ביאור, שהרי רש"י עצמו פירש עה"פ "בוכה למשפחותיו" (בהעלותך יא, ז) - "ורבותינו אמרו למשפחותיו על עסקי משפחות, על עריות הנאסרות להם", ולמה שבק בפירושו כאן מה שאירע באותו הדור, והביא דוגמא מימי עזרא כאלף שנים לאחר מכן?

ויש לבאר:

הטעם שהוצרכו כאן לאזהרה מיוחדת שאינה בכל האיסורים שבתורה, אינו מצד איסור עריות עצמו, אלא מצד ענין הניתוק ("לנתק בעריות"), היינו שאיסור עריות גורם לניתוק והפרדה בין ישראל לאביהם שבשמים.

ולכן הביא רש"י דוגמא דוקא מעזרא, שאז נשאו ישראל נשים נכריות, ובזה יש ניתוק והפרדה בין ישראל לאביהם שבשמים, כמ"ש הרמב"ם (הל' איסורי ביאה פי"ב ה"ז): "עוון זה (הבוועל גוי'), אע"פ שאין בו מיתת ביד, אל יהי קל בעיניך, אלא יש בו הפסד שאין בכל העריות כמותו, שהבן מן הערוה בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל נחשב כו', והבן מן הנכרית אינו בנו, שנאמר כי יסיר את בנך מאחרי, מסיר אותו מלהיות אחרי ה'".

משא"כ בכתוב "וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו" אין מדובר באיסור נכריות, אלא בשאר עריות, שבהן אין ניתוק מהשי"ת (שהרי "הבן מן הערוה בנו הוא לכל דבר ובכלל ישראל נחשב"), ואין זה בגדר "לנתק בעריות".

יינה של תורה

עבודת ה' על פי הפרשה

”כמוך” ממש!

ציווי התורה ”ואהבת לרעך – כמוך”, שמכונה על ידי חז”ל ”כלל גדול בתורה” ו”כל התורה כולה”, מעורר תמיהה עצומה: כיצד ניתן לאהוב את הזולת ”כמוך”, כפי שאדם אוהב את עצמו?

הלא האדם מצד טבעו מרגיש את מציאותו העצמית, חפץ בה ודואג לה, ואילו מציאות הזולת אינה חשובה אצלו כמו מציאותו, ולפעמים אף סותרת ומפריעה למציאותו העצמית. ויפלא מאוד כיצד יכול האדם לבוא למצב שבו אוהב הוא את זולתו ממש כפי שאוהב את עצמו?

במאמר שלפנינו יתבאר שורשה של אהבה זו, כיצד יתכן שאדם יאהב את זולתו כמותו ממש, וזאת על ידי שפיכת אור על דברי אדמו”ר הזקן בפרק לב של ספר התניא.

”אהבת ישראל” ו”אחדות ישראל”

אודות **אהבת ישראל** מצווה התורה (פרשתנו יט, יח) ”ואהבת לרעך כמוך”, התורה מצווה שיאהב יהודי את זולתו, ממש כפי שאוהב את עצמו.

ציווי זה, כמובן, קשה מאוד להבנה ולעשי, כיצד ניתן לצוות על כל יהודי שיאהב בליבו כל יהודי, ולא ברגש אהבה סתם, אלא ”כמוך”, וכפי שתמה הרמב”ן (שם יז): ”לא יקבל לב האדם שיאהוב את חבירו כאהבתו את נפשו”.

ובכדי להבין את האפשרות והדרך לבוא לידי אהבת ישראל, יש לבאר תחילה שני מושגים יסודיים שיש בעניין זה: א. אהבת ישראל, ב. אחדות ישראל.

המצוה היא **אהבת ישראל**, והיינו, שיש כאן שני אנשים נפרדים, היהודי שאתו מצווים, והיהודי השני, שאתו יש לאהוב, כמו שנאמר ”ואהבת לרעך”, דיש ה”רעך” ויש האדם האוהב עצמו, רק שהמצוה היא שהאהבה צריכה להיות ”כמוך”, כמו שהאדם אוהב את עצמו.

אמנם, הסיבה והאפשרות שאכן שייך הדבר שהאדם יאהב את ”רעך” – ”כמוך” היא מצד הענין ד”אחדות ישראל”, שפירושה שכל ישראל הם מציאות אחת, כאיש אחד ממש, וכאשר יתבאר לקמן שבזה עצמו כמה בחינות ודרגות.

כגוף אחד או רק "כאחים ממש"

איתא בירושלמי (נדרים פ"ט ה"ד), שכל ישראל הם כגוף אחד ממש, וכך אמרו שם "הוה מקטע קופד, ומחת סכינא לידוי, תחזור ותמחי לדידי", והיינו, אם הי' מחתך בשר ובשגגה חתכה הסכין את ידו, האם יעלה על הדעת שתנקום היד הניזוקה ביד המזיקה?

ומעין זה בבני ישראל, שמופרך לחלוטין עניין של נקמה ונטירה, שכן שני היהודים הם כמשל שני איברים של גוף אחד, ומופרך שחלק אחד של הגוף ינקום בחלק אחר של הגוף.

וכן הובא בכמה מקומות בספרי חסידות (ראה לקוטי תורה ריש נצבים. ועוד), שבני ישראל נקראו "קומה אחת שלימה", כמשל גוף אחד המורכב מאיברים רבים, אבל כולם כאחד מרכיבים את המציאות האחת של גוף אדם.

והנה, בספר התניא, בפרק לב המוקדש למצוות אהבת ישראל, ביאר רבנו הזקן את ה"דרך ישרה וקלה, לבוא לידי מצוות ואהבת לרעך כמוך, לכל נפש מישראל למגדול ועד קטן".

ומבאר, ש"העושים גופם עיקר ונפשם טפילה, אי אפשר להיות אהבה ואחווה אמיתית ביניהם, אלא התלוי בדבר לבדה", שכן גופו נפרד מגופו של הזולת, ואם העיקר אצלו הוא הגוף, אין לו אפשרות שיאהב את הזולת כמו שאוהב את עצמו, ובמצב זה, יכול הוא לאהוב את הזולת רק "אהבה התלוי בדבר", כאשר הוא עצמו נשכר מן האהבה.

ולעומת זאת, כאשר גופו טפל ומאוס אצלו, ועיקר מעייניו היא הנפש האלוקית, בנקל לו לאהוב את זולתו, כי אין סתירה ופירוד בין נפשו האלוקית לנפשו של הזולת, שכן הנפשות כולן מאוחדות, ובלשונו שם בתניא "שכוף מתאימות, ואב אחד ככולנה, ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש, מצד שורש נפשם בה' אחד".

ויש לתמוה על דברי רבנו הזקן:

הגדרת בני ישראל כ"אחים" אכן נזכרה בתורה כמה פעמים (ראה תצא כב, ב. יחזקאל יח, יח וד"ק), ובלשון הרמב"ם (הל' מתנות עניים פ"י ה"ב) "וכל ישראל... כאחים הם, שנאמר בני אתם לה' אלקיכם".

אבל לכאורה, אם רוצה להדגיש את אחדות בני ישראל שמחמתה אפשר לאהוב כל יהודי "כמוך" ממש, טפי הו"ל להביא את דברי הירושלמי ששם נתבארה אחדות עמוקה יותר, שבני ישראל הם "קומה אחת שלימה".

דמה שכתב בתניא ש"אב אחד לכולנה ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש", מורה לכאורה רק שה"אב", כלומר השורש ומקור שלהם, הוא אחד, אבל בני ישראל עצמם מחולקים זה מזה, אלא שהם "כמו אחים ממש", ואע"פ שאהבת אחים אינה כאהבה לאיש זר, אלא היא אהבה עצמית, ובלשון הכתוב "עצמי ובשרי אתה" (ויצא כט, יד), מכל מקום אינם אחד ממש, אלא הם אישים נפרדים ומחולקים.

וא"כ צריך ביאור, מדוע לא הביא רבינו הזקן בתניא את מה שכל ישראל הם "קומה אחת שלימה", "גוף אחד", וכתב רק ש"אב אחד לכולנה ולכן נקראו כל ישראל אחים"?

האחדות מצד השורש "בה' אחד"

וי"ל הביאור בדברי רבנו הזקן:

לעיל נתבארו שתי דרגות באחדות ישראל: א. כאחים ששורשם באב אחד. ב. דרגה נעלה יותר שהם כחלקי גוף אחד – קומה אחת שלימה. אמנם, יש לומר שרבנו הזקן לא הביא את הדרגה ד"קומה אחת שלימה", מכיוון שכוונתו לדרגה שלישית, נעלית ועמוקה יותר.

כוונת אדמו"ר הזקן בהביאו את מה ש"נקראו כל ישראל אחים ממש", אינה בכדי להגדיר מהות האהבה שצריכה להיות בין בני ישראל, שאהבת ישראל צריכה להיות כמו אהבת אחים, אלא כוונתו להוכיח מזה שנקראו אחים, שלכל הנשמות כולן יש שורש אחד – "אב אחד לכולנה".

ביאור הדברים:

ה"אב אחד" שהוא "שורש נפשם" של כל הנשמות הוא כלשון התניא שם "ה' אחד", שהרי כל נשמה היא "חלק אלוהה ממעל ממש" (תניא פ"ב, ע"פ איוב לא, ב), וכפי שמאריך בריש פ"ב בתניא שישראל נקראו בני ישראל, כי כשם שהבן נמשך ממוח האב, כך נשמת כל ישראל נמשכה כביכול מהשי"ת.

והנה, ההתאחדות בין נשמות ישראל כפי שהן בשרשן, היא נעלית ועמוקה יותר ממה שכל ישראל "קומה אחת שלימה", שהרי האחדות של "קומה אחת שלימה", עם היותה אחדות נעלית מאוד, מכל מקום אינה אחדות מוחלטת. כי גם בגוף אחד ישנם חילוקים בין אבר אחד למשנהו, שזה שונה ונעלה מזה, ועד לחילוקים מן הקצה אל הקצה, כמו החילוק בין ראש ורגל.

משא"כ ההתאחדות בין נשמות ישראל כפי שהן כלולות בשרשן ב"אב אחד לכולנה", הרי שם אין שום התחלקות ביניהן.

ויתירה מזו, הרי אמיתית שורש הנשמה הוא "ה' אחד", כלדעיל, וא"כ כשם ש"ה' אחד" הוא פשוט בתכלית הפשיטות ללא כל עניין של הרכבה וחילוק (כמבואר ברמב"ם פ"א מהל' יסוה"ת ה"ו. ופ"ב ה"י), כן הוא גם בנוגע לנשמות ישראל כפי שהן "חלק אלוהה ממעל ממש", שהאחדות שבהן היא באופן של נקודה אחת שלמעלה מגדר התחלקות לגמרי.

אהבת ישראל – להגבי' את הנפש על הגוף

והנה, אחדות נעלית זו בין נשמות ישראל היא כפי שהן במקורן – ב"ה' אחד", אך כאשר הנשמות יורדות ומתלבשות בגופים שונים, הרי לכאורה הנשמות כבר נבדלות זו מזו, והרי הן כ"אחים" שנפרדים זה מזה.

ואעפ"כ, מחדש אדמו"ר הזקן בתניא (שם) שגם כפי שהנשמות הן במקומן – בגוף גשמי, עדיין יכולה האהבה ביניהן להיות כתוצאה מרגש ההתאמה והאחדות של כל נפשות ישראל ב"שורש נפשם בה' אחד".

וכפי שמבאר שם בארוכה, שה"דרך ישרה וקלה" לבוא לאהבת ישראל, היא על ידי שהאדם מגביר את הצורה על החומר, ומגביר ומעלה את נפשו על הגוף, שהעיקר אצלו תהי' נשמתו. ויתירה מזו, האדם צריך "להגביר" ולהעלות הנפש כו' מעלה מעלה עד עיקרא ושרשא כו', וכאשר האדם "מעלה" את נשמתו עד שורשו ומקורו, הרי אז הוא יכול להרגיש את שורש נפשו, ש"אב אחד לכולנה", וממילא אהבתו לזולתו היא "כמוך" ממש.

נמצא אם כן, שרבינו הזקן בא לחדש כאן שמהות האהבה בין יהודי אחד לשני היא לא רק כמו אהבת אחים, וגם לא שרגש האהבה "כמוך" בא מצד זה ש"כל ישראל גוף אחד הם", אלא הרבה יותר מזה, דרגש האהבה של יהודי אחד לשני הוא מכיון שכל ישראל מאוחדים הם באחדות גמורה ושלמה, ב"שורש נפשם בה' אחד", ומצד היות נשמותיהם "חלק אלוהים ממעל ממש" [נראה במקור הדברים, כיצד אפשר להגיע לדרגה נעלית כזו של העלאת הנפש על הגוף מעלה מעלה ודביקות במקור הנשמה בה' אחד, על יסוד מארו"ל שכל הדבק בת"ח מעלה עליו הכתוב כאילו נדבק בשכינה ממש. עיי"ש באורך].

שיחות קודש

כל התורה כולה

בעת ההתוועדות. בינתיים התקרב אליהם פקיד מהמשטרה, ושאל אותם ברוסית: "קטאָ אידיאָט?" (מיהו ההולך?). אחד החסידים, שידע מעט רוסית והבין את שאלתו של הפקיד, ענה: "ביטול אידיאָט!" ("ביטול" הולך). - החסיד הנ"ל הי' חדור בענינים אודותם דובר בעת ההתוועדות; "ביטול היש", "ביטול במציאות", "אין עוד" וכו', עד כדי כך שזו היתה כל מציאותו, ולכן ענה בפשטות (על שאלתו של הפקיד) - "ביטול" הולך! והפקיד - קיבל את המענה והלך לו...

יש צורך להיות חדורים לחלוטין ("דורכגענומען און דורכגעדרונגען") בענינים אודותם מדברים, עד שגם כאשר מתעסקים עם גוי, שפוגשים גוי ברחוב והוא שואל מיהו ההולך, יש לענות לו "ישר ולענין" ("צום פוינט"), כפי האמת - "ביטול אידיאָט!"

וזהו שאהבת ישראל (שנעשית ע"י ביטול מציאותו) הוא כל ענין התומ"צ - שהרי ענין התומ"צ הוא עבודת הברורים, בירור הניצוץ האלקי שבדבר הגשמי, דהיינו שיורגש בדבר הגשמי מציאותו האמיתית, שהיא אלקות.

(שישן פריס תש"ד)

ע"פ האמור יובן מאמר הגמרא ש"ואהבת לרעך כמוך" "זו היא כל התורה כולה" - דלכאורה קשה להבין, שהרי הענין דאהבת ישראל נוגע, לכאורה, רק ל"מצוות שבין אדם לחבירו", ולא ל"מצוות שבין אדם למקום"?

אמנם, ע"פ ביאור אדמו"ר הזקן הנ"ל - יובן הטעם לכך שאהבת ישראל היא יסוד כל התורה:

ע"פ ביאור אדמו"ר הזקן בתוכן הענין דאהבת ישראל - הרי היסוד דאהבת ישראל הוא להתפשט ממציאיותו ("אויסטאָן זיך פון דער אייגענער מציאות"), שכל מציאותו תהי' מילוי הכוונה העליונה, שכן, כאשר האדם עומד במציאותו, הרי הוא והזולת הם שני ענינים נפרדים, ואי אפשר שתהי' אהבה לזולת "כמוך"; כדי שיוכל לאהוב את זולתו "כמוך", הרי זה רק כאשר האדם מבטל את מציאותו, כך שכל מציאותו חדורה בביטול לאלקות.

- פעם הלכו חסידים בדרכם מהתוועדות חסידית, שנמשכה עד שעה מאוחרת בלילה. בדרכם מהתוועדות, צעדו החסידים באמצע הרחוב - כפי שהיו נוהרים פעם מהליכה "בצדי דרכים" - וניגנו ניגון, שכנראה לא סיימו לנגנו

שהיא הבחינה שבה "ישראל קדמו לתורה", וישראל הם "המקור ויסוד התורה"; ומצד בחינה זו אהבת ישראל היא "כל התורה כולה", ולא רק כלל בתורה. אך רבי עקיבא מדבר על **אופן קיום** מצוות אהבת ישראל ע"י הנשמה המלוכשת בגוף, שבדרגא זו "ישראל הם למטה במדרגה מהתורה", ולכן אין מצוה זו "כל התורה כולה", שהרי אין מצוות התורה נדחות מפני מצוות אהבת ישראל, אלא היא "כלל גדול בתורה" בלבד.

אהבת חנם – כנגד שנאת חנם

ואהבת לרעך כמוך (וי, יח)

אמרו רז"ל (יומא ט, ב): "מקדש שני כו' מפני מה חרב, מפני שהיתה בו שנאת חנם".

וע"פ מה שכתב הרמב"ם (ריש הל' דעות), שמי שעבר לקצה אחד, תקנתו היא לא דרך המיצוע, אלא אחיזה בקצה השני – מובן שהתקנה לחורבן ביהמ"ק היא הנהגה הפוכה לגמרי משנאת חנם, דהיינו אהבת חנם.

כלומר: גם מי שאינו מוצא זכות לחברו שיאהבנו, וגם מצד הציווי "ואהבת לרעך כמוך" עדיין אינו מוצא מקום (בשכלו האנושי) לחיוב אהבה, כי אינו חפץ להכירו כ"רעהו", ואדרבה, רואה בו רק ההיפך מטוב – בכל זאת עליו לאוהבו, לשקוד תמיד באהבתו, עד שלא יראה חובתו.

וע"י ההנהגה בקצה זה דאהבת חנם – יתוקן ענין הגלות שבא ע"י שנאת חנם, וכשבטלה הסיבה בטל ממילא המסובב, ונזכה לגאולה שלמה במהרה.

"כלל גדול בתורה" או "כל התורה כולה"?

ואהבת לרעך כמוך

אמר ר' עקיבא, זה כלל גדול בתורה (יט, יח. רש"י)

ידועים דברי הלל הזקן על מצוות אהבת ישראל - "דעלך שני לחברך לא תעביד" - "זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושא הוא" (שבת לא, א).

ויש לבאר את החילוק בין דברי רבי עקיבא שאהבת ישראל היא רק "כלל גדול בתורה", לדברי הלל ש"זו היא כל התורה כולה":

מצינו בדברי חז"ל (ראה בראשית רבה פ"א, ד. תדבא"ד פ"ד קרוב לסופו) שישראל קדמו לתורה ונעלים ממנה, ובמקומות אחרים מצינו שישראל הם למטה במדרגתם מן התורה (ראה לקוטי תורה נצבים מו, א. ועוד. וראה זהר ח"ג עג, א). ומבאר בזה כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע: "כי בישראל יש ב' בחינות. הא' חלק הנשמה המלוכשת בגוף האדם, ועל זה אמרו בזהר תלת קשרין מתקשראן ישראל באורייתא ואורייתא בקוב"ה, שישראל הם למטה במדרגה מהתורה. אבל הבחינה הב' היא הנשמה שלמעלה כו', ועל זה אמרו כו' שבחינת ישראל כו' היא המקור ויסוד התורה כו', מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, דהיינו גם קודם לתורה" (לקוטי תורה שה"ש טז, ד).

ועל פי זה יש לפרש מאמרי הלל הזקן ורע"ק, שכל אחד מהם מדבר על בחינה אחרת משתי בחינות אלו שבנשמות ישראל:

הלל הזקן מדבר על **עצם מהותה** של מצוות אהבת ישראל, כפי שהיא מצד מעלתם העצמית,

המדרש מודפס לעילוי נשמת
הרב שמעון
ב"ר מנחם שמואל דוד הלוי
ע"ה רייטישק
נפטר כ' כסלו ה'תשפ"ב

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

שיטת הרמב"ם בקטן שנמנה על פסח ראשון

ביא ממ"ש הרמב"ם בכ"מ מצוה גבי קטן, ואפי' דאורייתא / יקדים פלוגתת הראשונים אי קטן חשיב מחוייב מדרבנן מדין חינוך, ויוכיח שיטת הרמב"ם בזה / יאריך בגרדי הכשר מצוה, ומסייע במצוה / יבאר דשייכות קטן בחינוך הוא יותר מאופנים הנ"ל, וקיומו היו המצוה עצמה / יביא דונמא לזה / מדין שמחת יו"ט באשה לשיטת התוס' / יבאר שיטת הרמב"ם בקטן שנמנה על פסח ראשון

והנראה בזה, בהקדם מה שמצינו חידוש גדול יותר בחיוב מצוות אצל קטן בכלל, דידועה מחלוקת הראשונים במצוות שמקיים הקטן מצד חיוב חינוך, דלרש"י (ברכות מת, א ד"ה עד שיאכל) והרמב"ן (מלחמות ה' ברכות כ, ב) מצוות של חינוך מדרבנן "לאו מצוה דידיה (דהקטן) אלא דאבוה, דאיהו לא מיחייב במצות כל עיקר", ולהכי אין הקטן יכול להוציא את הגדול בברכת המזון (וכיו"ב) אפילו כשהגדול מחוייב בזה רק מדרבנן; אבל התוס' (ברכות מת, א ד"ה עד שיאכל) והר"ן (ספ"ב דמגילה) ס"ל, דקטן שהגיע לחינוך מיקרי מחוייב בדבר מדרבנן ולכך יכול להוציא בהם גדול ידי חובתו (כשאכל שיעורא) דרבנן.

וממה שפסק הרמב"ם (הל' ברכות פ"ה ה"ט-ו טו) "בן מברך לאביו", מוכח, דס"ל דבמצוות של חינוך מחוייב הקטן (מדרבנן) ואינו רק חיוב על האב (וכן משמע מלשון הרמב"ם בהלכות ציצית פ"ג ה"ט, הלכות ברכות רפ"ה, הלכות סוכה רפ"ו, הלכות לולב פ"ז הי"ט).

א. בכמה מקומות ברמב"ם מצינו ענין חיוב קרבן בקטן, וכן חיוב מצוה בקטן, ומהם:

בה"ט' קרבן פסח (פ"ה ה"ז) פסק הרמב"ם "גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח שני וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים חייבין לעשות פסח שני, ואם שחטו עליו בראשון פטור". והק' הכסף משנה, "אטו קטן בר חיובא ופיטורא הוא", ותירץ: "וכתב הר"י קורקוס ז"ל דכיון דרחמנא רבייה לקטן שישחטו עליו וממנין אותו נפטר הוא בכך מן השני" (וראה גם קרית ספר שם).

ולכאורה עדיין הדברים דורשים ביאור, כיון שסו"ס היה קטן בפסח ראשון והיה אז פטור ממצוות, היאך יועיל מה שאחר שיש עליו חיוב שחט על הקטן (היינו בזמן הפטור דהקטן), ולמה עתה, כלפי זמן חיובו בפסח כשנעשה גדול, נחשיב מעשהו בקטנותו להקרבת ק"פ כדי לפוטרו מחובת פסח שני בגדלותו (וראה טו"א (אבני מילואים) ר"ה כת, א. מנ"ח מצוה ה סק"ב. מפרשי הרמב"ם שם (חידושי הגר"ח. ועוד)).

ועד"ז בנוגע לנשים, ובדומה לענין הכשר מצוה הנ"ל, כידוע דברי הר"ן (פ"ב דקידושים), דאף שאשה אינה מצווה במצות פריה ורביה, "מ"מ יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים מצותיה". פירוש, דכיון שהבעל אינו יכול לקיים המצוה אלא ע"י האשה, גם בידה ישנה (מעין מן) המצוה.

ואף היכא שסיוע האשה במצות הבעל אינו הכרח בעצם קיום המצוה, אלא רק כסיוע לאפשרויות שבידו לקיים המצוה, כבר הובא בפוסקים (הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן ספ"א. מסוטה כא, א. רמ"א שם ס"ו), דאף שהיא מצד עצמה אינה מחוייבת במצות ת"ת - "אם היא עוזרת לבנה או לבעלה בגופה ומאודה שיעסוק בתורה חולקת שכר עמהם ושכרה גדול מאחר שהם מצווים ועושים על ידה". היינו, דכיון שלימוד תורה דבעלה ובנה היה עתה על ידי סיוע האשה, מקבלת היא חלק בשכר מצות ת"ת.

ג. מיהו, בכל האופנים הנ"ל, אף במכשירי מצוה (וברכת המצוה לדעת הירושלמי), הא דקיום המצוה זקוק לפעולת הכשר מצוה או עשיית לולב וכיו"ב או לסיוע האשה בפריה ורביה - זהו רק מחמת שבמציאות ובפועל נעשתה המצוה ע"י הקדמת פעולה האחרת (ההכשר והסיוע וכו'), שמטעם זה נמשך על פעולה זו מעין חשיבות וענין המצוה. מיהו אין בהם עצמם חלק ופרט מן המצוה והציווי.

משא"כ בעניננו הוא למעלה מזה, כגון במצות חינוך, דהגדרת שייכות הקטן והשתתפותו במצות החינוך אין לומר שהיא (רק) במה שאי אפשר למצות האב שתתקיים בלא הקטן, אלא (אף) שהיא היא תוכן המצוה בעצמה - (שיחנך האב) שיעשה

ואף בזה צריך להבין, היאך שייך לומר חיוב על קטן אפילו מדרבנן, כיון שאינו בר דיעה להיות אחראי על מעשיו כו', וכלשון הש"ס (פסחים קטז, א) "חיובא לדרדקי (בתמיה)?"

ב. ויש לבאר בזה, דהיא סברא כללית שמצינו לשיטת הרמב"ם בכמה מקומות, ובהקדם מה שכבר נתבאר בכמה דוכתי, בהא דמצינו בכמה עניינים שבמקום שחייבה תורה לעשות מצוה פלונית שקיומה תלוי בפעולה אחרת מקודם (וכיו"ב), אף הפעולה המוקדמת מקבלת מעין חשיבות וגדר המצוה עצמה. דכיון שפעולה זו הכרח היא בשביל המצוה שמבלעדיה אין המצוה יכולה להתקיים, ממילא יש לומר דעם ציווי התורה על המצוה, ציווה התורה כביכול אף על פעולה זו.

ובבב"ל הוא גדר מכשירי מצוה, ובפרט לדעת ר"א (שבת קל, א) שדוחין את השבת כמו המצוה בעצמה (היכא דהמצוה דוחה שבת). ויותר מזה איתא בירושלמי (ברכות פ"ט ה"ג), דעל ההכנה והכשרה למצוות סוכה ולולב וכיו"ב, מברכין ברכת המצוה: אקב"ו לעשות סוכה, לעשות לולב, ועוד.

וענין זה (שמעין וגדר המצוה חל על דבר אחר שהוא הכרח בשביל המצוה), מצינו לא רק לענין פעולה אחרת, כנ"ל, אלא אף בנוגע להצטרפות אנשים במילי דאורייתא של אחרים (היכא דאין בידם לקיים גוף המצוה). וכהא דאמרו בדין ת"ת (שו"ע יו"ד סרמ"ו ס"א וברמ"א שם. הל' ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"ג ס"ד), ד"מי שאי אפשר לו ללמוד כו' יספיק לאחרים הלומדים ותחשב לו כאילו לומד בעצמו".

בשמחה" (ודלא ככפריה ורביה שלשון הר"ן הוא "יש לה מצוה").

ד. וי"ל דעל דרך הנ"ל הוא גם ביאור התירוץ דמהר"י קורקוס על הרמב"ם לענין קרבן פסח [אם שחטו עליו בראשון פטור] – "כיון דרחמנא רבייה לקטן שישחטו עליו וממנין אותו נפטר הוא בכך מן השניה".

די"ף בביאור כוונתו, בהקדם מה שביאר הגאון מרוגטשוב (צפע"ג הל' תרומות פ"ב הי"ב. שו"ת דווינסק ח"ב ס"ט-י) בדין הרמב"ם ד"אם שחטו עליו בראשון פטור", דמיירי דוקא בשמנה האב את הקטן על הקרבן כאחד מבני חבורה, שאז פטור הוא מן השני. אבל אם שחיתת הקרבן היתה באופן שהקטן נכלל בתור "שה (ל)בית אבות" (אפילו את"ל דשה לבית אבות דאורייתא הוא), מחוייב הקטן בשני. וטעם הדבר, דמה שהקטן רשאי לאכול מדין "שה לבית אבות" הוא מהיותו בטל אל האב, ולא בתור גברא בפ"ע, ולכך קטן זה בתורת גברא בפ"ע לא היה במצות קרבן פסח. ודוקא היכא שהאב מנה את בנו על פסחו, נשחט הקרבן (גם) עבור הבן עצמו, ואז פטור הוא בשני.

ועפ"ז מובן שההסברה בדין זה היא ע"ד המבואר לעיל, דכיון שאמרה תורה שהקטן יכול להיות מן המנויים על הקרבן (בתור גברא העושה מצוה בפני עצמו; ולא רק בתור מציאות בעולם הנדרשת בתור פרט באופן מעשה המצוה של הגברא האב, דבעי "בית אבות"), נמצא שמצד מצות התורה (על האב) הוי הקטן עצמו בגדר מצות קרבן פסח, ולכן בשחטו עליו בראשון פטור בשני.

הבן מצוה זו. ולכך י"ל, דאף לדעת התוס' והרמב"ם שמלכתחילה הטילו רבנן חיוב חינוך רק על האב ולא על הבן, מ"מ, כיון שתוכן מצות האב הלא הוא לחנך שהבן יקיים מצוה זו, הרי מתוך כך אף על הבן עצמו – בהיותו זה העושה המצוה וממלא החיוב שיש כאן ע"פ חינוך – חלה בדרך ממילא התחייבות בקיום מצוות אלו, ושוב אף הבן מיקרי מחוייב בדבר.

ולכך מוציא גדול (המחוייב רק מדרבנן). ועד"ז מצינו אף במצוות דאורייתא, כמשי"ת.

ודוגמא להנ"ל מצינו במצוות דאורייתא, בחיוב שמחה ברגל – דלאב"י (ר"ה ג, סע"ב. קדושין לה, ב) "אשה בעלה משמחה". ופרש"י (ר"ה שם. וראה פרש"י קדושין שם): בבבל בכגדי צבעונין כו'. והק' ע"ז התוס' (ר"ה שם ד"ה אשה. וראה גם תוד"ה אשה קדושין שם) מהא דאמרו במתני' דריש חגיגה: איזהו קטן (דפטור מראיה) כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית, ובגמרא (חגיגה ג, רע"א) פריך "עד הכא מאן אתייה ומשני עד הכא דמיחייבא אימיה בשמחה (אייתתיה וכו'), משמע שזקוקה לעלות משום שלמי שמחה. ומפרש ר"ת בעלה משמחה שהחיוב על בעלה ולא עליה וכו' והא דקאמר בחגיגה דמחייבה אמה משום בעלה ולא משום היא".

חזינן לשיטת התוס', דאף שעל האשה מצד עצמה ליתא לחיוב שמחה (דשלמי שמחה), מיהו כיון שמצוה על הבעל לשמח את אשתו, אף שמחתה נחשבת בגדר מצוה, ועד שנקטו ע"ז בגמרא בלשון "דמחייבא . .

מעלת אהבת ואחדות ישראל

הוראה בעבודתו את בוראו, ועאכו"כ כשנתגלגל יהודי בסביבה חדשה למשך זמן, שבודאי עליו לנצל הזדמנות זו בעבודתו את בוראו מתאים להסביבה והתנאים החדשים.

והרי "ואהבת לרעך כמוך" הוא "כלל גדול בתורה" וכלי למצות "ואהבת את ה' אלקיך", שהיא היא היסוד לכל המצוות עשה, שגם מצות יראת ה' בכללם - והרי היראה היא יסוד לכל מצות לא תעשה. נמצא ש"ואהבת לרעך כמוך" היא כלי והכנה וסיבה לקיום כל המצוות, וק"ל. ואין לך דבר העומד בפני הרצון. והשי"ת יצליחו!

על כל פשעי הזולת תכסה האהבה

...כיון שהשי"ת דורש מכל אחד ואחד מאתנו ענין השלום בהענין דאהבת ישראל, ובאופן ד"ואהבת לרעך כמוך", הנה מזה מובן, שכמו בהנוגע לעצמו הנה "על כל פשעים תכסה אהבה", הרי על-כל-פנים מעין ענין זה, צריך להיות בקיום הציווי ד"ואהבת לרעך". ובפרט שאי אפשר לאדם להיות בטוח בטענות עצמו בכל המאה אחוז, כיון שעל פי תורה, תורת חיים, אין אדם מעיד על עצמו.¹

"כאילו היו אחיו ויותר מזה"

העניינים שבפרק ל"ב [בתניא] מבוארים ג"כ בס' המצות להצמח צדק מצות אהבת ישראל [חלקו מועתק לקמן במדור "דרכי החסידות". המערכת].

תומר דבורה פ"ב: ירגיל עצמו להכניס אהבת בני אדם בלבו ואפילו הרשעים כאילו היו אחיו ויותר מזה.

שבט מוסר רפ"ז (בשם מד"ל): אין שלום אמר ד' לרשעים מכאן שהק' אוהב את הרשעים.

שיחות [כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ] קיץ ש"ת: שצריך לאהוב רשע גמור כמו צדיק גמור.²

אהבת ישראל - מה ראו על ככה

...תורה תחלתה גמ"ח כו' דכתיב ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם (סוטה יז, א, עיי"ש).

ולא עוד אלא שהסבירו גדולי המפרשים, שכתוב האמור - מורה "על אהבתו (של הקב"ה) וחמלתו על יצוריו, שאע"פ שחטאו, לא זו מחבבן, והוא בעצמו השתדל בתיקונם ובגמ"ח". והדגישו בזה, אשר כוונה האמורה הוא ע"ד הפשט בהכתוב (בכ"י בראשית ג, כא).

אשר גם על פי זה מובן, מה זה ומה ראו על ככה רבותינו נשיאנו, מתחיל מרבנו הבעש"ט ז"ל . . . תלמידיו רבנו הזקן כו' ועד לנשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהפליאו בגודל ענין אהבת ישראל, ולכל אחד ואחת, ועד לאלו הנקראים בשם בריות בעלמא (יעיזן תניא פרק לב).³

לא יבצר מהם כל אשר יזמו

...צוותא וחברותא דלימוד התורה, אשר סגולתו לקרב את הלבבות עד שנעשים אוהבים זה את זה. וביחוד בלימוד פנימיות התורה, שהיא אילנא דחיי דלית תמן לא קשיא ולא מחלוקת.

ובהתאחדות הרבים כולם כאחד לא יבצר מהם כל אשר יזמו, ובפרט אם ההתאחדות היא בלימוד והתוועדות דאהבת ישראל, אשר אז נתמלאת הבקשה שיהי' ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פנינו.⁴

כלי הכנה וסיבה לקיום כל המצוות

במענה למכתבו . . . בו כותב אשר חזר אתמול הביתה, הנה לפלא שאין מזכיר דבר ע"ד פעולותיו בקירוב לבם של בני ישראל לאבינו שבשמים בהיותו ב... והרי ידוע פסק דין הבעש"ט ששמענוהו כמה פעמים מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע שבכל ענין שאיש היהודי רואה או שומע יש בזה

א. אגרות קודש ח"ט עמ' קצ-ה / ב. אגרות קודש ח"ה עמ' י-ח / ג. אגרות קודש ח"ט עמ' נב-ג / ד. אגרות קודש ח"א עמ' קמ / ה. אגרות קודש ח"ב עמ' קסו

הרבי החסידות

מתוך כתבי רבותינו נשיאי חב"ד

”כל ישראל סוד גוף אחד”

ולכן נצטוינו ג"כ לאהוב כל אדם מישראל שהרי כל אדם כלול מכל נשמות ישראל כנ"ל
מן האיברים והרי א"כ בו יש זולתו ג"כ ויאהב זולתו כמוהו וכן הוא כלול בזולתו

”כללות כל הנשמות כולם”

הנה בטעמי מצות פ' קדושים כתב האריז"ל וז"ל "כי כל ישראל סוד גוף א' של נשמת אדם הראשון כנודע אצלינו (בס' הגלגולים פ"א ב') וכל א' מישראל הוא אבר פרטי ומזה הוא הערכות שאדם ערב בשביל חברו אם יחטא ולכן נוהג מורי ז"ל [דברי הר"ח ויטאל אודות מורו האריז"ל] לומר פרטי הוידוים כו' כי כל ישראל גוף א'", עכ"ל.

וביאור דבריו הוא שאדם הראשון הי' כללות כל הנשמות כולם שבישראל (לבד מאותן שיבואו אחר התחי' ע"ש פ"ז) שהי' כולל כולם מהם נתלים בראשו מהם בזרועו כו'...

כל אחד כלול מזולתו

ועד"ז יובן ג"כ בנשמות ישראל שהם קומה שלימה ביחד דהיינו נשמת אדם הראשון שהיא כללותם והגם שיש בה רמ"ח איברים מיוחדים הרי הם כלולים זה מזה,

וכמו עד"מ בגוף אחד שהגם שהוא בהתחלקות ציור איברים ראש ורגלים וידיים וצפרנים מ"מ כל א' כלול מזולתו שביד יש חיות מעין הרגל ע"י הוורידים שנמשכו בו וכן בשאר כל האיברים, וכנודע שמרפאים אבר א' ע"י הקזה בחבירו מצד עירוב הדמים.

וההתכללות הזאת באיברי הגוף ובחיות הנפש שבהם הוא מחמת כללות החיות שכולל כולם, שהוא המאיר במוח שבראש שממנו נתפרדו כל א' לעצמו והוא כולל כולם... ולכן המוח הוא המרגיש כל כאבי הרמ"ח איברים וכאב היד עם הרגל שוים אצלו, אדרבה לפעמים ירגיש המוח יותר כאב מכה שבצפורן מכאב מכה שביד כנראה בחוש,

להאריז"ל כאב אותו אבר שבו מושרשת נפש אותו הישראל

ועד"ז הי' ההתכללות ברמ"ח איברי נפש אדם הראשון זה מזה מחמת מקור חיי נפשו... אך אמנם לאחר שנתחלקה נשמת אדם הראשון לשרשים רבים וכל א' נחלק לענפים ולניצוצות רבות בגופות מיוחדות הרי זה כמשל האיברים שנפרדו זה מזה ולא יכאב להיד מכה שברגל

המופרדת ממנו וכיוצא, אמנם הפירוד הזה הוא רק מצד הגוף אבל הנפש לא נפרדה באמת וכולם מתאימות וכמשל היד שיש בה מוורידי הרגל והעין וכן ברגל מן היד כו' וכיוצא ויש לה כאב עצום ברוחניותה מכאב העין כנ"ל במשל,

ולכן אמר האריז"ל כל פרטי הוידוים שחטא א' מישראל שהרי הוא כאב אותו אבר שבו מושרשת נפש אותו הישראל ומגיע הכאב גם לאבר העליון שמושרש נפש האריז"ל, ובפרט מצד מקור נשמותינו מוח האב וחכמתו ית' הכולל את כולם ומרגיש כאב כל הרמ"ח איברי,

ושלי שלך כי עצמו ובשרו הוא

ולכן נצטוינו ג"כ לאהוב כל אדם מישראל שהרי כל אדם כלול מכל נשמות ישראל כנ"ל מן האיברים והרי א"כ בו יש זולתו ג"כ ויאהב זולתו כמוהו וכן הוא כלול בזולתו כנ"ל בקישור האיברים...

וההתכללות זאת הוא כשהאדם מראה בעצמו ובגופו כן שאוהב רעהו כאיברים הכלולים זה מזה ושלי שלך כי עצמו ובשרו הוא, משא"כ כששונא לא' מישראל בלבו הרי הוא מפריד מנפשו אותו חלק של זולתו הכלול בו ודוחהו מעליו בשנאה זו ששונאו ומסלק רצונו ממנו, וממילא יש פגם וחסרון בנפשו שנחסר בו החלק הנ"ל ונעשה בעל מום,

כי באמת כל אבר פרטי כלול מתרי"ג והיינו מהתכללות זולתו בו וע"י השנאה הוא מפריד ממנו אותו חלק הפרטי ואז אינו יכול לעלות לרצון לפני ה' וכדכתיב אשר יהי בו מום לא יקרב להקריב כו' (ויקרא כ"א י"ז) שאור אין סוף ב"ה הכולל כולם לא יסכלנו מצד החסרון שבו שחיסר אותו [האבר] הפרטי שהרי א"ס ב"ה כולל גם אותו וד"ל...

(ס' דרך מצוותיך לכ"ק אדמו"ר הצ"צ, "איסור שנאת ישראל ומצות אהבת ישראל" דף כח ואילך)

